

Arbitrabilita a pravomoc rozhodců v České republice

Arbitrability and Arbitrators' Powers in the Czech Republic

Věra Sedloňová

Abstract: *The paper deals with the issues of legal regulation of arbitrability (admissibility of arbitration proceedings) in the Czech law. In year 1995, arbitration proceedings were made possible also in property disputes of natural persons and started to be frequently used for the solving of such disputes. Arbitrability began to extend also thanks to the case-law of the Supreme Court of the Czech Republic. Decision-making in the area of consumer disputes was excluded from the arbitration proceedings in year 2016. The arbitrators themselves decide about appropriate powers, i.e. about the possibility of hearing and decision-making through arbitration proceedings. If they arrive at a conclusion that they do not have appropriate powers in the matter, they will decide about this fact by means of a resolution. Lack of arbitrators' power is a reason for cancellation of an arbitration award by a court of general jurisdiction. The arbitrability institute and the institute of arbitrators' power are different legal institutes.*

Key Words: *Arbitrability; Arbitration Proceedings; Arbitrator's Power; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Příspěvek je věnován problematice právní úpravy arbitrability (přípustnosti rozhodčího řízení) v českém právu. V roce 1995 bylo umožněno rozhodčí řízení i v majetkových sporech fyzických osob a začalo být pro řešení těchto sporů často využíváno. Arbitrabilita se i díky judikatuře Nejvyššího soudu České republiky rozšiřovala. V roce 2016 bylo vyloučeno z rozhodčího řízení rozhodování spotřebitelských sporů. O pravomoci, tedy o možnosti spor projednat a rozhodnout, rozhodují sami rozhodci. Dojdou-li k závěru, že jejich pravomoc není dána, rozhodnou o tom usnesením. Nedostatek pravomoci rozhodců je důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem. Institut arbitrability a institut pravomoci rozhodců jsou různými právními instituty.*

Klíčová slova: *Arbitrabilita; rozhodčí řízení; pravomoc rozhodce; Česká republika.*

Úvod

V rozhodčím řízení nelze rozhodovat jakékoliv spory mezi soukromoprávními subjekty, vždy musí být splněny stanovené zákonné podmínky, popřípadě podmínky dohodnuté stranami v rozhodčí smlouvě. Od roku 1995 je možné v České republice rozhodovat i majetkové spory vzniklé mezi fyzickými osobami.

A právě otázka arbitrability, nebo-li možnosti projednání určitého sporu v rozhodčím řízení, a s tím související otázka pravomoci rozhodců jsou tématem našeho příspěvku.

1 Vymezení pojmu „arbitrabilita“

Žádná mezinárodní smlouva ani přímo použitelná ustanovení práva Evropské unie nestanoví, co může být předmětem rozhodčího řízení.¹ Proto si každý stát ve svých právních předpisech stanoví podmínky, za kterých je možné určitý okruh sporů soukromoprávní povahy projednat v rozhodčím řízení. Stát si tedy sám může stanovit, co vůbec může být předmětem samotného rozhodčího řízení.²

Pro konání samotného rozhodčího řízení bude rozhodující tzv. *lex arbitri*, tedy právní řád státu, na jehož území se rozhodčí řízení má konat.

V mezinárodní obchodní arbitráži se rozlišuje mezi místem konání rozhodčího řízení v právním smyslu a v geografickém smyslu. Místo konání rozhodčího řízení v právním smyslu představuje spojení rozhodčího řízení s právem určitého státu a určuje *lex arbitri*.³ *Lex arbitri* se vymezuje jako souhrn pravidel, která představují standard průběhu rozhodčího řízení, stojící mimo rozhodčí smlouvu a vůli stran.

I když bude uzavřena rozhodčí smlouva, nemusí to ještě znamenat, že spor bude možno v rozhodčím řízení projednat, protože spor nebude arbitrabilní. Arbitrabilita je považována za základní objektivní podmínku

¹ Výjimku představují mnohostranné mezinárodní smlouvy z oblasti mezinárodní přepravy, například podle článku 33 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě – vyhláška č. 65/1975 Sb. ve znění sdělení č. 108/2006 Sb. m. s. (CMR) – může přepravní smlouva obsahovat rozhodčí doložku, avšak jen pod podmínkou, že doložka předpokládá konání rozhodčího řízení podle ustanovení Úmluvy CMR.

² Stát při vytváření vlastní právní úpravy však musí zohlednit své mezinárodněprávní závazky vyplývající z obecného mezinárodního práva a mezinárodních smluv, tzn. Evropské úmluvy a Newyorské úmluvy.

³ Blíže k tomu viz NOVÝ, Z. a K. DRLIČKOVÁ. *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 9. ISBN 978-80-7400-687-6.

konání každého rozhodčího řízení z pohledu práva konkrétního státu. Rozhodci se proto musí otázkou arbitrability zabývat současně s otázkou jejich pravomoci. Dojdou-li rozhodci k závěru, že předmět sporu tak, jak je kvalifikován v žalobě, nemůže být předmětem rozhodčího řízení, nelze v řízení pokračovat a řízení musí být zastaveno.

1.1 Subjektivní arbitrabilita

Právní teorie rozlišuje subjektivní arbitrabilitu a objektivní arbitrabilitu. Za subjektivní arbitrabilitu považuje zúžení předmětu rozhodčí smlouvy (nebo také omezení subjektu uzavřít rozhodčí smlouvu) samotnými smluvními stranami jako součásti projevu autonomie jejich vůle. V podstatě se jedná o podmnožinu arbitrability objektivní a lze ji uplatnit pouze v rámci *lex arbitri*.⁴

Je ponecháno na vůli stran, zda v rámci subjektivní arbitrability omezí arbitrabilitu v rozhodčí smlouvě (například jen na rozhodování o zaplacení kupní ceny nebo jen o náhradu škody). Strany však nedisponují právem v rámci subjektivní arbitrability ji rozšířit nad rámec stanovený *legis arbitri*. Nemohou ji rozšířit například na rozhodování o platnosti licence vydané k vývozu vojenského materiálu⁵ v rámci řešení sporu vzniklého z kupní smlouvy.

Rozhodci jsou povinni se zabývat subjektivní arbitrabilitou tehdy, jestliže bude podle § 15 odst. 1 Zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „Zákon o rozhodčím řízení“) vznesena námitka nedostatku jejich pravomoci některou ze stran rozhodčí smlouvy.⁶ Podle názoru Alexandra J. Bělohlávka nevznesení námity má za následek vznik fikce subjektivní arbitrability.⁷

Dle našeho názoru si strany v rámci objektivní arbitrability mohou arbitrabilitu pouze omezit. Dostupná judikatura nám nedává prostor pro jiný právní názor.

⁴ Blíže k tomu viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 22 a násl. ISBN 978-80-7478-004-2.

⁵ Dle Zákona č. 38/1994 Sb. o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ O pravomoci Rozhodčího soudu rozhoduje podle § 25 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu rozhodčí senát (jediný rozhodce).

⁷ Blíže k tomu viz BĚLOHLÁVEK, A. J. Arbitrabilita pracovněprávních sporů. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 9, s. 23-31. ISSN 1210-6348.

1.2 Objektivní arbitrabilita

Objektivní arbitrabilitou se rozumí přípustnost postoupení určitého sporu k projednání a rozhodnutí rozhodci z pohledu *lex arbitri*. Vymezení arbitrability je stále spojováno s veřejným zájmem.⁸ „*A wide range of commercial and financial disputes may be referred to arbitration. However, on grounds of public policy certain matters are not arbitrable. Obvious instances are crimes and status.*“⁹

Na Slovensku nelze podle § 1 odst. 3 Zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní rozhodovat spory:¹⁰

- a) vzniku, změně anebo o zániku vlastnického práva a jiných věcných práv k nemovitostem;
- b) osobním stavu;
- c) související s nuceným výkonem rozhodnutí;
- d) které vzniknou v průběhu konkursního a restrukturalizačního řízení.

Ve Francii nelze uzavřít rozhodčí smlouvu ve věcech osobního stavu a subjektivity osob, ve věcech týkajících se rozluky, soudního rozvodu nebo sporů týkajících se veřejnoprávních subjektů a institucí a obecně ve věcech, které jsou dotčeny veřejným pořádkem.¹¹

Základní vymezení arbitrability v českém právu obsahuje § 2 odst. 1 a 2 Zákona o rozhodčím řízení: „*Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejich projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.*“

Zákon o rozhodčím řízení tedy obsahuje jak pozitivní vymezení arbitrability (co může být předmětem rozhodčího řízení), tak i negativní

⁸ Blíže k tomu viz NOVÝ, Z. a K. DRLÍČKOVÁ. *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 16. ISBN 978-80-7400-687-6.

⁹ Blíže k tomu viz MARSHALL, E. A. *Gill: The Law of Arbitration*. 4th ed. London: Sweet & Maxwell, 2009, s. 4. ISBN 978-0-421-68130-9.

¹⁰ Blíže k tomu viz ŠTEFANKOVÁ, N. a M. SUMKOVÁ. *Medzinárodné právo súkromné*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 317 a násl. ISBN 978-80-7380-632-3.

¹¹ Srovnej článek 2060 francouzského Občanského zákoníku.

vymezení arbitrability (co, naopak, nemůže být předmětem rozhodčího řízení).¹²

Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém (dále jen „Zákon o mezinárodním právu soukromém“) problematiku arbitrability řeší prostřednictvím kolizních norem. Přípustnost rozhodčí smlouvy se dle § 117 odst. 1 Zákona o mezinárodním právu soukromém posuzuje podle českého právního řádu, tedy dle § 2 Zákona o rozhodčím řízení. Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se posuzují podle právního řádu státu, na jehož území má být rozhodčí nález vydán. Toto kritérium je považováno za vhodné a praktické, protože otázku platnosti rozhodčí smlouvy, podle které se má vést v zahraničí rozhodčí řízení a kde má být rozhodčí nález vydán, může posuzovat i český soud při postupu podle § 106 Občanského soudního řádu.¹³

Nedostatek objektivní arbitrability je důvodem pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu podle článku V odst. 2 písm. a) Newyorské úmluvy.¹⁴

Zahraniční právní úpravy přistupují k arbitrabilitě liberálněji. Arbitrabilita je dána ve všech majetkových sporech (například Albánie nebo Švýcarsko), ve sporech o jakýkoli majetkově právní nárok (například Dánsko nebo Španělsko) nebo ve sporech o majetkový nárok, se kterým lze volně disponovat (například Belgie, Francie, Německo nebo Rakousko).¹⁵ V islámských zemích je rozhodčí řízení připuštěno i v některých sporech mezi manžely, nearbitrovatelné jsou, naopak, spory týkající se veřejného islámského pořádku nebo náboženských otázek.

¹² Protože negativní vymezení arbitrability v praxi nepřináší zvláštní problémy, budeme se dále zabývat pouze pozitivní arbitrabilitou.

¹³ Blíže k tomu viz KUČERA, Z. a J. GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno; Plzeň: Doplněk; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 183. ISBN 978-80-7380-541-8.

¹⁴ Stejný důvod pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu najdeme i v § 121 písm. c) Zákona o mezinárodním právu soukromém.

¹⁵ Blíže k tomu viz například OBERHAMMER, P. Hrsg. *Schiedsgerichtsbarkeit in Zentraleuropa: Arbitration in Central Europe*. 1. Aufl. Wien: Neuer Wissenschaftlicher Verlag, 2005. 857 s. Schriftenreihe des Center of Legal Competence, Band 23. ISBN 3-7083-0314-8 nebo BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: Včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 1762 s. ISBN 978-80-7400-452-0.

1.3 Arbitrabilita podle Zákona o rozhodčím řízení

Z ustanovení § 2 odst. 1 a 2 Zákona o rozhodčím řízení vyplývají tři základní podmínky, bez jejichž splnění nemůže být spor projednán a rozhodnut v rozhodčím řízení:

- a) musí se jednat o majetkový spor;
- b) spor lze projednat obecným soudem;
- c) předmětu sporu mohou strany uzavřít smír.

Ad a) Rozhodčí řízení bylo vždy spojováno s rozhodováním soukromoprávních sporů majetkového charakteru. V Zákoně o rozhodčím řízení není pojem „majetkový spor“ definován. Za majetkové spory se v právní teorii považují všechny spory, jejichž předmětem je majetek nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, zejména v penězích. Podle Naděždy Rozehnalové je majetkovým sporem kontradiktorní řízení vedené o návrhu, kterým se žalobce domáhá určitého majetkového plnění, včetně sporů, které nejsou vedeny přímo o finanční částku, které jsou penězi ocenitelné.¹⁶

Podle našeho názoru vymezil zcela pregnantně pojem „majetkový nárok“ Zdeněk Kučera, který za něj považuje „kontradiktorní řízení vedená o návrzích (žalobách), jimiž se navrhovatel (žalobce) domáhá, aby odpůrce (žalovaný) byl uznán povinným poskytnout mu majetkové plnění, a to zejména plnění peněžité, vydání věci, popřípadě jiné reálné plnění (dodání zboží, provedení určité činnosti) a zdržení se určité činnosti. Obecně je možno tento pojem vymezit tak, že zahrnuje všechny případy, kdy se účastník domáhá plnění, jež má majetkovou povahu či reflex.“¹⁷

Nejvyšší soud České republiky považuje za majetkový zejména spor z majetkového (soukromoprávního) vztahu, na základě něhož došlo nebo má dojít „za úplaty k převodu věcného, závazkového nebo jiného práva nebo majetkové hodnoty, dále z majetkového vztahu, jehož předmětem je koupě najaté věci, využití práva nebo jiné majetkové hodnoty. Může dále jít o majetkový vztah vznikající v souvislosti s některým z předchozích právních vztahů v důsledku jeho změny nebo zániku anebo s ohledem na neplatnost nebo odporovatelnost. Za majetkový spor je tedy nutné považovat

¹⁶ Blíže k tomu viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 57. ISBN 978-80-7478-004-2.

¹⁷ Blíže k tomu viz KUČERA, Z. a L. TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: Komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 221. ISBN 80-7038-020-9.

*i spor týkající se zástavního práva, jelikož to stejně jako právo odpovídající věcným břemenům a právo zadržovací patří do majetkových práv absolutních.*¹⁸

Již dříve Nejvyšší soud České republiky judikoval, že jde o všechny spory, které se svým předmětem přímo odrážejí v majetkové sféře stran a týkají se subjektivních práv, s nimiž mohou účastníci volně disponovat.¹⁹

Domníváme se, že ohledně pojmu „majetkový nárok“ nepanují v praxi rozhodčího řízení větší nejasnosti.

Ad b) Okruh sporů, které mohou projednávat soudy v civilním soudním řízení, je stanoven v § 2 a § 7 Zákona č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád. Jedná se o spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.²⁰

Ad c) Ve smyslu § 99 Občanského soudního řádu lze smírem řízení skončit, připouští-li to povaha věci. Povaha věci připouští uzavření smíru zpravidla ve věcech, ve kterých jsou účastníci v typickém dvoustranném právním poměru, pakliže hmotněprávní úprava nevyklučuje, aby si mezi sebou upravili své právní vztahy dispozitivními jednáními. Z povahy věci je tedy vyloučeno uzavření smíru ve věcech, ve kterých lze zahájit řízení i bez návrhu, ve věcech, v nichž hmotné právo vyřízení věci dohodou účastníků nepřipouští, a ve věcech upravených Zákonem č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních.

Nejvyšší soud České republiky k možnosti uzavření smíru judikoval, že „pro možnost uzavření smíru je třeba, aby zákon stranám nezapovídal upravit jejich vztah dispozitivními právními úkony. Pro posouzení arbitrability nároku je stěžejní povaha takového nároku, nikoli obecná povaha řízení (zda jde o sporné či nesporné řízení) není sama o sobě pro závěr o arbitrabilitě věci určující.“²¹

¹⁸ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 23 Cdo 2741/2016.*

¹⁹ *Srovnej Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009.*

²⁰ Jaké věci projednávají obecné soudy podle *Zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních*, je stanoveno v jeho § 2.

²¹ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1782/2017.*

Nejvyšší soud České republiky také judikoval, že „není pochyb, že v řízení o vyklizení bytu soudní smír lze uzavřít a neoprávněný zásah do vlastnického práva se, obecně vzato, promítá i do majetkové sféry dotčeného subjektu.“²²

1.4 Arbitrabilita sporů v některých oblastech

Domníváme se, že v souvislosti s otázkou arbitrability je třeba vzít v úvahu i dělení civilního soudního řízení na nesporné a sporné. V nesporném civilním soudním řízení se uplatňuje vždy zásada oficiality a obecný soud zahajuje řízení z úřední povinnosti bez návrhu. Nejvyšší soud České republiky však v této souvislosti judikoval, že „skutečnost, že určité soudní řízení má povahu řízení nesporného, bez dalšího neznamená, že v něm nelze uzavřít smír (ani sjednat rozhodčí doložku), neboť pro posouzení této otázky je rozhodující povaha uplatněného nároku (srovnej § 99 odst. 1 Občanského soudního řádu), nikoliv obecná povaha řízení jako takového. Povaha řízení není sama o sobě pro závěr o arbitrabilitě věci nijak určující.“²³

Sporné řízení může vzniknout jen mezi účastníky právních poměrů, mezi kterými vznikl spor o existenci či neexistenci vzájemných práv a povinností. V řízení vystupují zpravidla dvě sporné strany proti sobě a úspěch jedné z nich je neúspěchem druhé z nich. Okruh účastníků řízení určuje svým žalobním návrhem žalobce. Na obou stranách však může vystupovat účastníků více. Sporné řízení je ovládáno zásadou dispoziční.

Autoři prvního Komentáře Zákona o rozhodčím řízení vycházejí z názoru, že arbitrabilita „je obsahově výlučně omezena na nároky majetkové povahy, a přitom jen na ty, jimiž mohou strany dohodou volně disponovat.“²⁴ Proto nepřichází rozhodčí řízení v úvahu při úpravě věcí osobního stavu, sporů vyloučených povahou věci, je vyloučeno uzavření smíru (například zrušení bezpodílového spoluvlastnictví manželů), i bez výslovné úpravy v Zákoně o rozhodčím řízení jsou vyloučeny spory týkající se právních nároků k nemovitostem a dohoda smluvních stran nesmí být

²² Blíže viz *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009*.

²³ Blíže viz *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2648/2013*.

²⁴ Blíže k tomu viz MOTHEJZÍKOVÁ, J., V. STEINER, et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 21. ISBN 80-7179-034-6.

svým obsahem v rozporu s právními předpisy, dobrými mravy anebo se zásadami poctivého obchodního styku.²⁵

Jak bude dále popsáno, možnost projednávání sporů v rozhodčím řízení (arbitrabilita) se od vydání Komentáře Zákona o rozhodčím řízení rozšířila i na další oblasti, o kterých se jeho autoři domnívali, že jsou z rozhodčího řízení zcela vyloučeny,²⁶ ale také se ohledně spotřebitelských sporů omezila, respektive zcela vyloučila.

Podle názoru Pavla Horáka „se dosavadní judikatura Nejvyššího soudu při vázanosti dovolacími důvody vymezuje k některým konkrétním otázkám arbitrability sporů. Jde zejména o případy z oblasti závazkového práva, a to jak smluvního, tak deliktního, věcných práv, práva směnečného a práva dřívějších obchodních společností.“²⁷

Arbitrabilita v oblasti nemovitostí

Domníváme se, že dnes je již překonán názor prezentovaný Jitkou Mothejšíkovou a Vilémem Steinerem, že z pravomoci rozhodců jsou bez výslovné právní úpravy vyloučeny spory týkající se právních nároků k nemovitostem, a to proto, že konstitutivní rozhodčí nálezy by se tu jinak musely stát i podkladem pro zápis do katastru nemovitostí.²⁸

Poprvé s opačným názorem přišli Pavel Dobiáš a Petr Dobiáš, podle kterých i určité spory týkající se nemovitostí lze projednat v rozhodčím řízení a rozhodčí nález může být podkladem pro zápis do katastru nemovitostí.²⁹

V uvedené oblasti je arbitrabilita možná při sporu o zrušení podílového spoluvlastnictví a příkázání nemovitosti do výlučného vlastnictví jednoho z dosavadních spoluvlastníků, zřízení nebo zrušení věcného bř-

²⁵ Blíže k tomu viz MOTHEJŠÍKOVÁ, J., V. STEINER, et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 22 a násl. ISBN 80-7179-034-6.

²⁶ Například o právní nároky k nemovitostem nebo o vypořádání společného jmění manželů (podle předchozí právní úpravy bezpodílového spoluvlastnictví manželů).

²⁷ Blíže k tomu viz HORÁK, P. *Objektivní arbitrabilita – možnosti rozhodčího řízení*. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 9, s. 24. ISSN 1210-6348.

²⁸ Blíže k tomu viz MOTHEJŠÍKOVÁ, J., V. STEINER, et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 23. ISBN 80-7179-034-6.

²⁹ Blíže k tomu viz DOBIÁŠ, P. a P. DOBIÁŠ. *Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR*. *Právník*. 2005, roč. 144, č. 8, s. 925-931. ISSN 0231-6625.

mene k nemovitosti. Vkladovou listinou k zápisu práva do katastru nemovitostí může být i pravomocný rozhodčí nález.

Arbitrabilita pracovněprávních sporů

Podle převládajícího názoru je možné v současné době rozhodovat v rozhodčím řízení z oblasti pracovního práva jen spory, které vyhovují ustanovením Zákona o rozhodčím řízení (musí jít o majetkový spor a strany mají možnost o předmětu sporu uzavřít smír), jako je například nezaplacení mzdy zaměstnanci.

Mimo oblast rozhodčího řízení tak zůstává projednání nejčastějšího sporu v této oblasti, a to sporu o neplatnost pracovního poměru.³⁰

Také podle názoru Alexandra J. Bělohávka nelze uzavřít rozhodčí smlouvu ohledně sporů týkajících se platnosti či neplatnosti ukončení pracovního poměru, protože „v těchto případech bude zřejmě nutné pravomoc rozhodců vyloučit.“³¹ Dnes nelze předvídat další vývoj v této oblasti. Podle autorů zmíněné monografie lze předpokládat podobný postup jako u spotřebitelských sporů a zaměstnanec bude „odsouzen k soudnímu řešení sporu s jeho úskalími.“³²

Arbitrabilita v rodinném právu

Rozhodčí řízení nepochybně nepřichází v úvahu při rozhodování o osobním stavu, tj. rozvodu manželství, prohlášení manželství za neplatné a podobně. Ačkoliv nárok na výživné představuje majetkový nárok a manželé o něm mohou uzavřít smír, je z povahy věci řízení o výživném z rozhodčího řízení vyloučeno.

Jan Dvořák jako jeden z mála již v roce 2004 tvrdil, že v případě sporu o vypořádání společného jmění manželů (například příkázání nemovitosti do výlučného vlastnictví jednoho z bývalých manželů) se jedná o ná-

³⁰ Blíže k tomu viz PICHRT, J., M. ŠTEFKO a J. MORÁVEK. *Analýza alternativních způsobů řešení sporů v pracovněprávních vztazích*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 267. ISBN 978-80-7552-138-7.

³¹ Blíže k tomu viz BĚLOHÁVEK, A. J. *Arbitrabilita pracovněprávních sporů*. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 9, s. 26. ISSN 1210-6348.

³² Blíže k tomu viz PICHRT, J., M. ŠTEFKO a J. MORÁVEK. *Analýza alternativních způsobů řešení sporů v pracovněprávních vztazích*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 377. ISBN 978-80-7552-138-7.

rok majetkový, který může být ukončen smírem ve smyslu § 99 Občanského soudního řádu, a proto je takový spor arbitrabilní.³³

Názor Jana Dvořáka byl nakonec potvrzen judikaturou Nejvyššího soudu České republiky, podle které je možné spory o vypořádání společného jmění manželů projednat v rozhodčím řízení. Nejvyšší soud České republiky dovedl, že „není-li spor o vypořádání společného jmění manželů sporem vzniklým v souvislosti s výkonem rozhodnutí nebo incidenčním sporem, lze jej projednat a rozhodnout v rozhodčím řízení. Pravomocným rozsudkem, jímž soud před zahájením insolvenčního řízení vypořádal společné jmění (insolvenčního) dlužníka a jeho manžela, je insolvenční správce, na kterého přešlo prohlášením konkursu na majetek dlužníka právo nakládat s majetkovou podstatou, vázán (v intencích § 159a odst. 4 Občanského soudního řádu) stejně jako dlužník. Totéž platí pro rozhodčí nález, jímž rozhodce před zahájením insolvenčního řízení vypořádal společné jmění (insolvenčního) dlužníka a jeho manžela a který nabyl účinku pravomocného soudního rozhodnutí.“³⁴

Arbitrabilita v dědickém právu

Arbitrabilita je nepochybně vyloučena v rámci řízení o pozůstalosti. Tam může rozhodovat pouze obecný soud. Domníváme se, stejně tak jako Květoslav Růžička a Dita Frintová, že rozhodčí řízení je možné až po pravomocném skončení řízení o pozůstalosti. Mezi dědici totiž mohou nastat spory, ve kterých půjde o majetkový nárok a bude možno uzavřít smír. Jako příklad je možno uvést spor o zaplacení dědického podílu z prodané nemovitosti.³⁵

Nepodařilo se nám nalézt žádný judikát týkající se arbitrability v dědickém právu.

Arbitrabilita v oblasti věcných práv

O arbitrabilitě v oblasti věcných práv panuje shoda, která je podpořena řadou judikátů Nejvyššího soudu České republiky. Za majetkové spory je třeba považovat spory týkající se zástavního práva, „neboť patří do abso-

³³ Blíže k tomu viz DVOŘÁK, J. *Majetkové společenství manželů*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 250. ISBN 80-86395-70-7.

³⁴ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 29 ICdo 11/2014*.

³⁵ Blíže k tomu viz RŮŽIČKA, K. a D. FRINTOVÁ. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR: Rozhodčí soud sedmdesátníkem*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 44. ISBN 978-80-7380-745-0.

lutních majetkových práv [...] Rozhodčí doložka se vztahuje i na spory týkající se určení existence či neexistence práva na plnění ze zástavního práva či uznání závazku, popřípadě na platnost těchto vztahů.³⁶

Nejvyšší soud České republiky řešil také arbitrabilitu sporů o vyklizení nemovitostí včetně vyklizení bytu. „Není pochyb, že v řízení o vyklizení bytu soudní smír uzavřít lze. V řízení o vyklizení bytu jde o ochranu vlastnického práva, do něhož bylo neoprávněně zasaženo a kterého se nelze domáhat vydáním věci, ale vyklizením bytu. Neoprávněný zásah do vlastnického práva se, obecně vzato, promítá i do majetkové sféry dotčeného subjektu. Jedná se tedy o subjektivní majetkové právo vlastníka (popřípadě jeho oprávněného držitele či detentora), s nímž může jeho nositel nakládat a o kterém se rozhoduje ve sporném řízení, v němž účastníci mohou uzavřít smír.“³⁷

Arbitrabilita v oblasti závazkového práva

K možnému sjednání rozhodčí smlouvy v závazkovém právu existuje řada judikátů s pozitivním názorem. Arbitrabilní jsou spory ze závazkových smluv i z deliktních závazků. Jako příklad je možno uvést uznání závazku, protože „i uznání závazku spadá pod majetkový spor a dotýká se velmi citelně majetkové sféry účastníků řízení. Rozhodčí doložka se vztahuje i na spory ohledně určení existence práva na takové plnění či platnosti těchto právních vztahů.“³⁸

Konstatování je možno vztáhnout i na dohody o narovnání nebo na spor o určení neplatnosti odstoupení od smlouvy³⁹ nebo sporu o náhradu škody, jež vznikla v návaznosti na závazkový vztah založený smlouvou obsahující rozhodčí doložku.⁴⁰ Arbitrabilní jsou také nároky vyplývající z bezdůvodného obohacení.⁴¹

³⁶ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3085/2016*.

³⁷ Blíže viz *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009*.

³⁸ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 23 Cdo 2741/2016*.

³⁹ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005*.

⁴⁰ Srovnej *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2016, sp. zn. 25 Cdo 4840/2014*.

⁴¹ Blíže k tomu viz HORÁK, P. Objektivní arbitrabilita – možnosti rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 9, s. 25. ISSN 1210-6348.

Arbitrabilita v oblasti duševního vlastnictví

Spory z této oblasti jsou projednávány především Arbitrážním a mediačním centrem při Světové organizaci duševního vlastnictví v Ženevě. Jaké spory z této oblasti jsou podle českého práva arbitrovatelné, je zřetelné. Jedná se o spory, které se týkají nakládání s těmito právy, jako jsou spory z licenčních smluv, z nakladatelských smluv, ze smluv o prodeji patentu nebo ochranné známky. Arbitrovatelné však nejsou spory týkající se existence či platnosti průmyslového práva⁴² nebo o autorství k autorským dílům.⁴³

V zahraničních úpravách rozhodčího řízení lze sledovat snahu o rozšíření arbitrability v oblasti duševního vlastnictví.⁴⁴

Arbitrabilita v korporátním právu

O arbitrabilitě v oblasti korporátního práva se vede odborná diskuse, do níž zasáhl i Nejvyšší soud České republiky, když judikoval, že „*rozdělení zisku a nesení ztrát ve veřejné obchodní společnosti je možné upravit ve společenské smlouvě odlišně od zákona, a proto lze ohledně nároku společníka na podíl na zisku vůči veřejné obchodní společnosti uzavřít smír. Jsou-li splněny další podmínky arbitrability, lze o nároku společníka na podíl na zisku uzavřít rozhodčí doložku.*“⁴⁵ V dané věci se nejednalo o statusovou věc, proto bylo možno ohledně nároku společníka uzavřít smír.

Nejvyšší soud České republiky opakovaně judikoval, že rozhodčí doložka je možno vtělit i do společenské smlouvy nebo jiného zakladatelského dokumentu, protože rozhodčí doložka se vztahuje jen na vztahy z nich vzniklé a v souvislosti s nimi, včetně případných sporů o platnost smluv o převodu obchodního podílu a sporů z těchto smluv.⁴⁶

⁴² Blíže k tomu viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 157. ISBN 978-80-7478-004-2.

⁴³ Blíže k tomu viz VOJČÍK, P. et al. *Právo duševního vlastnictví*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 390. ISBN 978-80-7380-373-5.

⁴⁴ Blíže k tomu viz KYSELOVSKÁ, T. Arbitrability of Intellectual Property Rights Disputes. In: A. J. BĚLOHLÁVEK a N. ROZEHNALOVÁ, eds. *Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration: Volume VII: Conduct of Arbitration*. 1st ed. The Hague: Lex Lata BV, 2017, s. 83-100. ISBN 978-90-824603-6-0.

⁴⁵ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1782/2017*.

⁴⁶ Blíže viz například *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3583/2015*.

Rovněž tak lze smír sjednat ve sporu ze smlouvy, kterou se převádí obchodní podíl společníka, protože i zde je předmětem řízení majetkový nárok, který hmotněprávní úprava nevyklučuje z volné dispozice účastníků. „Rozhodčí doložku lze sjednat i ve smlouvě o převodu obchodního podílu.“⁴⁷ Smír je možno uzavřít i ve sporu o určení neplatnosti odstoupení od smlouvy o prodeji a koupi akcií. „Týká-li se rozhodčí doložka (smlouva) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu (smlouvy), vztahuje se i na spor o určení neplatnosti odstoupení od smlouvy.“⁴⁸

Naproti tomu Nejvyšší soud České republiky judikoval, že rozhodčí doložka uzavřená mezi společností a hlavním akcionářem ve smlouvě o převzetí jmění hlavním akcionářem nezavazuje ostatní akcionáře, kteří nejsou stranou této smlouvy.⁴⁹

Diskutabilní je podle našeho mínění názor Kateřiny Eichlerové o tom, že arbitrabilní je spor o neplatnost usnesení valné hromady, protože tento spor je arbitrovatelný za podmínky, že „v rozhodčí doložce jsou v plné šíři ošetřena práva společnosti, všech společníků, a případně i dalších dotčených osob (například členů orgánů) účastnit se rozhodčího řízení a je zajištěno, že o věci bude probíhat jen jedno řízení.“⁵⁰ Jednak nemusí být vždy splněna podmínka, že o předmětu sporu může být uzavřen smír, a jednak rozhodčí doložka nemůže být závazná pro osoby, které nejsou její smluvní stranou (zminěné dotčené osoby).

Podle názoru Pavla Horáka „v budoucnu lze pak předpokládat zejména řešení dalších otázek sjednávaných rozhodčích smluv, které přináší praxe korporátního práva, pracovního práva a dalších.“⁵¹

Arbitrabilita ve směnečném právu

Nejvyšší soud České republiky judikoval, že rozhodčí smlouvu podle ustanovení § 2 Zákona o rozhodčím řízení lze uzavřít i ohledně sporu

⁴⁷ Blíže viz *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2648/2013*.

⁴⁸ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005*.

⁴⁹ Blíže viz *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 31 Cdo 1387/2009*.

⁵⁰ Blíže k tomu viz EICHLEROVÁ, K. Arbitrabilita korporátních sporů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 19, s. 653-665. ISSN 1210-6410.

⁵¹ Blíže k tomu viz HORÁK, P. Objektivní arbitrabilita – možnosti rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 9, s. 24. ISSN 1210-6348.

o zaplacení směnky, když „nároky ze směnek mají majetkovou hodnotu.“⁵² „Měla-li sporná směnka podle ujednání obsaženého [...] smlouvy o převodu obchodního podílu zajišťovat pohledávku prodávající z této smlouvy (tj. zaplacení ceny převáděného obchodního podílu) a smluvní strany si současně [...] sjednaly rozhodčí doložku, v níž podřídily rozhodčímu řízení jakýkoliv spor z této smlouvy nebo v souvislosti s touto smlouvou, nelze mít pochybnosti o tom, že taková rozhodčí doložka se týká jak pohledávky směnkou zajištěné, tak nároků ze směnky samotné.“⁵³

Při směnečných obchodech v souvislosti s převodem směnky může nastat problém, pro koho je rozhodčí smlouva se směnkou související závazná. I tento problém Nejvyšší soud České republiky již řešil, když judikoval, že „žalobce, na kterého byla směnka indosovaná po protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k protestu, je jakožto právní nástupce původního věřitele vázán rozhodčí smlouvou uzavřenou tímto věřitelem.“⁵⁴

Nearbitrabilní spory

Zákon o rozhodčím řízení považuje v § 2 odst. 1 za nearbitrabilní spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí, incidenčních sporů a od 1. prosince 2016 také ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel (spotřebitelských smluv).⁵⁵

Nearbitrabilní budou dále veškeré spory, ohledně nichž nelze uzavřít smír, nebo spory, u nichž to vylučuje jejich povaha, jako jsou spory o osobním stavu, vztahy rodičů s dětmi a podobně.

Může se však stát, že jednou spor z nájemní smlouvy bude arbitrabilní a v jiném případě nikoliv. U první smlouvy budou smluvními stranami dva podnikatelé nebo dva nepodnikatelé, u druhé smlouvy bude jednou ze smluvních stran podnikatel a druhou ze smluvních stran fyzická osoba (nepodnikatel) v postavení spotřebitele.

⁵² Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011*.

⁵³ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3613/2009*.

⁵⁴ Blíže viz *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3309/2015*.

⁵⁵ Pojem „spotřebitel“ vymezuje Občanský zákoník v § 419 následovně: „Každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“

2 Pravomoc rozhodců

Pravomoc rozhodců úzce souvisí s otázkou arbitrability, ale tyto dva pojmy nelze směšovat. Spor může být arbitrabilní, ale pravomoc rozhodců nebude dána, nebo, naopak, pravomoc rozhodců bude dána, ale spor nebude arbitrabilní.

O pravomoci rozhodců hovoříme tehdy, jestliže rozhodce (rozhodci) je oprávněn jemu předložený spor projednat a o stranami uplatněných nárocích rozhodnout. Ústavní soud České republiky judikoval, že „*rozhodce rozhoduje spor, jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor z platné rozhodčí smlouvy.*“⁵⁶

Rozeznáváme pravomoc rozhodců v rozhodčím řízení ad hoc a pravomoc stálého rozhodčího soudu v rozhodčím řízení institucionálním, přestože i tyto spory rozhodují rozhodci. V rozhodčím řízení je pojmově vyloučeno dělení na věcnou pravomoc a místní pravomoc rozhodců, jako je tomu v civilním soudním řízení.⁵⁷ Rozhodce buď má, anebo nemá pravomoc jemu předložený spor rozhodnout. Pokud jde o místo konání rozhodčího řízení, koná se v místě dohodnutém stranami nebo v místě určeném pravidly stálého rozhodčího soudu.⁵⁸ Ústní jednání v řízení před rozhodčím soudem se může konat i ve stálých sudištích rozhodčího soudu.⁵⁹

Podle § 15 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení jsou rozhodci oprávněni zkoumat svou pravomoc a dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí sporu není dána, rozhodnou o tom usnesením. Námitku nedostatku pravomoci zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení týkajícího se věci samé.⁶⁰

⁵⁶ Blíže viz *Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4594/12.*

⁵⁷ Přesto je nám znám jeden rozhodčí nález – Rsp 1049/08 – v němž rozhodčí senát konstatuje, že jeho „pravomoc a místní příslušnost“ vyplývá z článku IX Smlouvy.

⁵⁸ Dle § 5 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu pravidelným místem konání ústních jednání je sídlo Rozhodčího soudu v Praze. Se souhlasem tajemníka vydaným na základě dohody stran nebo na základě podnětu rozhodčího senátu v případě, že se strany na místě konání ústního jednání nedohodly, může rozhodčí senát rozhodnout o konání ústního jednání na jiném místě České republiky nebo v zahraničí.

⁵⁹ Stálá sudiště jsou v Brně, Hradci Králové, Plzni, Ostravě a Pardubicích.

⁶⁰ Srovnej § 15 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení.

** Pravomoc rozhodce Ing. A. F. je založena na rozhodčí doložce ve smlouvě o půjčce uzavřené mezi věřitelem a dlužníkem dne 8. srpna 2014 (Rř 20/2014/AFx).⁶¹*

Obecný soud do rozhodování rozhodců o jejich pravomoci zasahovat nemůže. Po skončení rozhodčího řízení přichází v úvahu zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem dle ustanovení § 31 písm. a) nebo písm. b) Zákona o rozhodčím řízení.⁶²

S pravomocí rozhodců úzce souvisí i platnost rozhodčí smlouvy. Nemní-li rozhodčí smlouva z jakéhokoli důvodu platná, není dána pravomoc rozhodců předložený spor rozhodnout.

2.1 Pravomoc Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Rozhodčí soud“) je stálým rozhodčím soudem působícím jako nezávislý orgán pro rozhodování majetkových sporů nezávislymi rozhodci podle ustanovení Zákona o rozhodčím řízení a Zákona o mezinárodním právu soukromém.⁶³

Rozhodčí soud rozhoduje podle § 1 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu⁶⁴ spory, jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor:

a) z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami; nebo

⁶¹ Jednalo se o rozhodčí řízení ad hoc.

⁶² Z vlastní iniciativy nemůže obecný soud rozhodčí nálezu zrušit; návrh na zrušení musí podat některá ze stran rozhodčího řízení.

⁶³ Rozhodčí soud pod názvem Rozhodčí soud při Československé obchodní komoře byl zřízen výnosem Ministerstva zahraničního obchodu č. 511.754/49-II/1 ze dne 27. května 1949 (č. 128 Ú. l.), jímž byl vydán jeho Statut a Řád. Od 1. července 1980 došlo ke změně názvu na Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky byl zřízen na základě § 19 odst. 1 Zákona č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky a nyní působí podle § 3 Zákona č. 223/1994 Sb. o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění Zákona České národní rady č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb., jako právní nástupce Rozhodčího soudu Československé obchodní a průmyslové komory.

⁶⁴ Blíže viz Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [2015-10-01]. In: *Rozhodčí soud* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012-uz-01-10-2015>.

b) z mezinárodní smlouvy.⁶⁵

Předchozí úprava pravomoci Rozhodčího soudu připouštěla v ustanovení § 1 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu, aby pravomoc Rozhodčího soudu vyplývala i z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle podřídit se pravomoci Rozhodčího soudu.⁶⁶

V uvedené souvislosti rozhodci Martin Maisner a Vojtěch Trapl zastávají s odvoláním se na ustanovení § 1 odst. 3 Řádu Rozhodčího soudu⁶⁷ názor, že rozhodčí smlouva může být uzavřena i konkludentním jednáním žalované strany v rozhodčím řízení vedeném před Rozhodčím soudem tak, že strana odpoví meritorně na žalobu, aniž by namítla nedostatek pravomoci Rozhodčího soudu. Z toho dovozují, že „v takovém případě se má za to, že se dobrovolně podrobila rozhodčímu řízení před Rozhodčím soudem.“⁶⁸ Opačný názor, že nelze uzavřít konkludentním jednáním žalované strany v rozhodčím řízení vedeném před Rozhodčím soudem rozhodčí smlouvu (například meritorní odpovědí na žalobu, aniž by strana vznesla námitku nedostatku jeho pravomoci), neboť základem jeho pravomoci musí být platná rozhodčí smlouva, zastávají Květoslav Růžička a Dita Frintová.⁶⁹ Platnou písemnou rozhodčí smlouvu vyžaduje nejenom § 1 odst. 2 písm. a) Řádu Rozhodčího soudu, ale i § 3 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, podle kterého rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná.

Domníváme se, že rozhodčí nálezy vydané bez existence platné písemné rozhodčí smlouvy by pak nebyly vykonatelné nejenom na území

⁶⁵ Jak již bylo zmíněno výše, v současné době neexistuje žádná mezinárodní smlouva, ze které by bylo možno dovodit pravomoc Rozhodčího soudu.

⁶⁶ Srovnej ustanovení § 1 odst. 2 písm. b) Řádu a Pravidel o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory, účinných od 1. května 2002. Blíže viz Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [2012-07-01]. In: *Rozhodčí soud* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>.

⁶⁷ Podle daného ustanovení „Nedostatek pravomoci Rozhodčího soudu může strana vznést nejpозději při prvním úkonu v řízení, které se týká věci samé. To neplatí v případech sporů ze spotřebitelských smluv nebo jde-li o námitku, že ve věci nelze rozhodčí smlouvu uzavřít.“

⁶⁸ Blíže k tomu viz MAISNER, M. a V. TRAPL. *Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 13. ISBN 978-80-7478-969-4.

⁶⁹ Blíže k tomu viz RŮŽIČKA, K. a D. FRINTOVÁ. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR: Rozhodčí soud sedmdesátníkem*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 103. ISBN 978-80-7380-745-0.

České republiky, ale, podle ustanovení Newyorské úmluvy, by nebyl vykonatelný ani v zahraničí.⁷⁰ O pravomoci Rozhodčího soudu rozhoduje vždy konkrétní rozhodčí senát nebo jediný rozhodce. Před svým rozhodnutím si může vyžádat stanovisko předsednictva. Rozhodnutí o pravomoci Rozhodčího soudu musí být pro strany předvídatelné.⁷¹

Dospěje-li rozhodčí senát k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která mu byla předložena, pravomoc Rozhodčího soudu k rozhodnutí sporu není dána, rozhodne o tom usnesením a řízení zastaví.⁷² Další řízení by totiž bylo zbytečné.

Námítka nedostatku pravomoci Rozhodčího soudu zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení týkajícím se věci samé.⁷³ Pokud jde o spotřebitelský spor a případ, kdy se jedná o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možné uzavřít rozhodčí smlouvu, může být námitka nedostatku pravomoci podána kdykoliv v průběhu řízení.

Uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí lhůtě nebo prekluzivní lhůtě a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, zůstávají účinky podané žaloby zachovány, pokud strana podá znovu u obecného soudu, u příslušných rozhodců či stálého rozhodčího soudu nebo u jiného příslušného orgánu žalobu do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci (§ 16 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení). Rozhodci nedisponují stejným oprávněním jako obecný soud, a proto nemohou věc nikomu postoupit (obecnému soudu, rozhodcům nebo jinému stálému rozhodčímu soudu). Proto o dalším postupu rozhoduje sám žalobce.

Rozhodci vždy po zahájení řízení musí rozhodnout, zda jsou splněny podmínky pro projednání a rozhodnutí sporu. V prvé řadě se musí zabývat otázkou pravomoci Rozhodčího soudu.⁷⁴

** Žalující strana založila pravomoc Rozhodčího soudu na bodu 9.1 Všeobecných obchodních podmínek, které byly vytištěny na zadní straně doda-*

⁷⁰ Newyorská úmluva v článku IV odst. 1 písm. b) vyžaduje pro provedení výkonu předložené písemné rozhodčí smlouvy.

⁷¹ Blíže k tomu viz RŮŽIČKOVÁ, M. Předvídatelnost rozhodnutí rozhodců o své pravomoci. In: M. HRNČÍŘIKOVÁ, ed. *Řešení přeshraničních sporů – pravomoc a autonomie vůle*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 35-45. ISBN 978-80-7502-245-5.

⁷² Srovnej § 15 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení a § 25 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu.

⁷³ Srovnej § 15 odst. 2 Zákona o rozhodčím řízení a § 1 odst. 4 Řádu Rozhodčího soudu.

⁷⁴ Srovnej § 15 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení a § 25 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu.

cích listů a faktur. Rozhodčí senát však byl nucen konstatovat, že takový odkaz pro založení pravomoci nepostačuje, když chybí projev vůle strany žalované, ze kterého by bez jakýchkoliv pochybností vyplýval souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy. Mezi stranami pak neexistuje žádná písemná smlouva, která by snad mohla obsahovat rozhodčí doložku činící Všeobecné obchodní podmínky strany žalující součástí takové smlouvy. Proto rozhodčí senát rozhodčí řízení zastavil (Rsp 502/07).

Rozhodčí soud ohledně rozhodnutí o jeho pravomoci publikoval ve Výběru rozhodnutí jediné rozhodnutí týkající se jeho pravomoci.⁷⁵

** Mezi stranami sporu byla sjednána platná rozhodčí smlouva ve prospěch Rozhodčího soudu, která byla doplněna textem: „Soudní rozhodnutí o rozhodčím výroku může být zadáno u příslušného soudu.“ Rozhodci dospěli k závěru, že takovýto neurčitý text nikterak neovlivňuje pravomoc Rozhodčího soudu (Rsp 668/05).*

Podle našeho názoru se jedná asi o nepřesný překlad do češtiny, jehož správné znění by mělo být: „Může být podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem.“

** Žalobce založil pravomoc Rozhodčího soudu v žalobě na rozhodčí doložce obsažené v článku VIII Kupní smlouvy, podle níž všechny spory, které vzniknou z této smlouvy, budou předloženy k rozhodnutí v rozhodčím řízení. Žalovaný na žalobu nereagoval. Rozhodčí senát zjistil, že doslovné znění rozhodčí doložky obsažené v článku VIII Kupní smlouvy je toto: „Věc bude předložena žalobou kteroukoli smluvní stranou k rozhodnutí v rozhodčím řízení dle zákona č. 216/1994 Sb. v platném znění. Strany se rozhodčímú nálezu dobrovolně podřídí do 10 dnů od jeho právní moci.“ Nepochybně jde o rozhodčí smlouvu, ale ne ve prospěch Rozhodčího soudu. Z písemného projevu žalobce vyplývajícího z podání žaloby k tomuto Rozhodčímu soudu by sice bylo možno usuzovat na vůli podřídít se ve smyslu uzavřené rozhodčí doložky, nebo i následně pravomoci tohoto Rozhodčího soudu, avšak na obdobný projev vůle žalovaného usuzovat nelze, neboť žalovaný žádný písemný projev v zahájeném rozhodčím řízení neučinil a zůstal zcela pasivní. Bylo proto vydáno usnesení, že pravomoc Rozhodčího soudu není dána a řízení bylo zastaveno (Rsp 109/05).*

** Žalobce v žalobě odkázal na rozhodčí doložku obsaženou v článku 10 Smlouvy o dílo. Rozhodčí senát rozhodčí doložku přezkoumal a dospěl k zá-*

⁷⁵ Blíže viz Rsp 668/05 Pravomoc (příslušnost) [online]. 2018. 1 s. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/downloads/pravomoc-prislusnost.pdf>.

věru, že pravomoc Rozhodčího soudu tento spor projednat a rozhodnout není dána, neboť rozhodčí doložka neváže žalovaného, tedy společnost P., která není ve výše uvedené Smlouvě uvedena jako smluvní strana a ani nesídlí na adrese uvedené v této Smlouvě. Samotná skutečnost, že Smlouva uvádí identifikační číslo společnosti P., není dostačující pro závěr, že tato společnost je smluvní stranou Smlouvy, a tudíž i smluvní stranou rozhodčí doložky obsažené v jejím článku 10. V záhlaví Smlouvy je uvedeno jméno jiné osoby než žalované společnosti P. a ani z podpisu této osoby na konci Smlouvy nevyplývá, že by jí podepisovala za společnost P. Řízení bylo proto zastaveno pro nedostatek pravomoci Rozhodčího soudu (Rsp 1824/10).

* Rozhodčí soud rozhodoval spor mezi českou osobou a dvěma ukrajinskými osobami. Rozhodci posuzovali platnost rozhodčích doložek ve smyslu § 117 odst. 1 Zákona o mezinárodním právu soukromém podle ustanovení Zákona o rozhodčím řízení. Jako každá smlouva, tak i rozhodčí smlouva musí být uzavřena mezi stranami, které musí být určité, musí vyjadřovat vůli stran řešit jejich spor v rozhodčím řízení a musí vymezovat předmět sporu, pokud možno co nejdříve. Všechny tyto tři podmínky byly v předmětných rozhodčích doložkách splněny. Pokud jde o přípustnost rozhodčích doložek, pak v obou případech byly splněny podmínky stanovené Zákonem o rozhodčím řízení. Podle názoru rozhodčího senátu se tedy jednalo v obou případech o platné rozhodčí smlouvy v podobě rozhodčí doložky podle ustanovení § 2 Zákona o rozhodčím řízení, neboť také splňovaly požadavek písemné formy podle ustanovení § 3 odst. 1 Zákona o rozhodčím řízení, předmět sporu byl objektivně arbitrabilní a ani jiné okolnosti neposkytovaly důvod pro opačný závěr rozhodčího senátu ohledně objektivní arbitrability a subjektivní arbitrability. Rozhodci proto rozhodli o pravomoci Rozhodčího soudu (Rsp 1555/14).

Na pravomoc Rozhodčího soudu projednat zažalované nároky ostatně následně odkázal i Hospodářský soud Dněpropetrovské oblasti v Usnesení o odmítnutí přijetí žalobního nároku.⁷⁶ Uvedený Hospodářský soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že ukrajinské soudy sice mohou projednávat jakékoli věci s mezinárodním prvkem, ale strany musí stanovit dle své dohody pravomoc ukrajinských soudů. Ukrajinský Hospodářský soud dále dovodil, že „jelikož, jak vyplývá z obsahu bodu 5 sporné smlouvy, strany jasně uvedly soudní příslušnost tohoto sporu, z výše uvedených článků vyplývá, že tato žaloba nepodléhá projednání v hospodářských soudech

⁷⁶ Jedna z ukrajinských osob totiž podala k ukrajinskému soudu návrh na prohlášení neplatnosti smlouvy, z níž bylo žalováno.

Ukrajiny, jelikož tento spor musí být projednán před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky v Praze.“

K rozhodnutí ukrajinského soudu pouze podotýkáme, že není pro rozhodčí senát závazné, neboť o pravomoci Rozhodčího soudu vždy rozhodují rozhodci projednávající konkrétní spor.

** Žalovaný ve své námitce nedostatku pravomoci Rozhodčího soudu uvedl, že strany si v rozhodčí doložce obsažené ve Smlouvě neuvedly stávající Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ale Mezinárodní rozhodčí soud při Obchodní a průmyslové komoře České republiky. Podle názoru rozhodců sjednáním této rozhodčí doložky pro případ, že žalobcem bude prodávající a žalovaným bude kupující, obě smluvní strany projevily vůli, aby o jejich případném sporu místo českého obecného soudu bylo jednáno v rozhodčím řízení institucionálním – stálým rozhodčím soudem. Rozhodčí doložky odkazující na pravomoc Rozhodčího soudu České obchodní komory (Mezinárodního rozhodčího soudu Obchodní a průmyslové komory České republiky) se považují dle dostupné judikatury Rozhodčího soudu (například Rsp 93/99 nebo Rsp 186/00) za rozhodčí doložky uzavřené ve prospěch pravomoci Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Rozhodčí senát zastává názor, že smluvní strany měly při sjednávání rozhodčí doložky ve Smlouvě, kterou, jak je výše uvedeno, považuje za platnou dle ustanovení Zákona o rozhodčím řízení, na myslí právě Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky; svou vůli vyloučily pravomoc českého obecného soudu (Rsp 1260/15).*

Rozhodčí smlouva ve prospěch Rozhodčího soudu nemusí být obsažena v jedné listině. V odborné literatuře jsou uvedeny dva takové příklady:⁷⁷

** Rozhodčí smlouva ve prospěch Rozhodčího soudu byla uzavřena tím způsobem, že na originál dopisu věřitele, aby dlužník (fyzická osoba) souhlasil s projednáním nároků věřitele Rozhodčím soudem, připsal dlužník vlastnoručně „souhlasím s uplatněním od 1.6.03“ a tento dovětek podepsal (Rsp 191/03);*

⁷⁷ Blíže k tomu viz RŮŽIČKA, K. a D. FRINTOVÁ. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR: Rozhodčí soud sedmdesátníkem*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 103. ISBN 978-80-7380-745-0.

** Na originál dopisu právního zástupce věřitele, ve kterém navrhoval projednání sporu Rozhodčím soudem, dopsal psacím strojem a vlastnoručně podepsal jednatel žalované společnosti s ručením omezeným: „Pán doktor, pán Štědrý mi nepredal žiadne papiere firmy [...], firma nemá žiadne peniaze, môžete nás firmu žalovať, aj ako chcete tamtým Rozhodcovským súdom hore.“ Rozhodci uznali takto uzavřenou rozhodčí smlouvu za platnou (Rsp 9/03).*

U uvedených dvou případů lze dovodit pravomoc Rozhodčího soudu a pravděpodobně by neměl být problém ani s výkonem rozhodčích nálezů v České republice, avšak problém by asi mohl vzniknout s výkonem rozhodčího nálezu podle Newyorské úmluvy v zahraničí.

Námítky proti pravomoci Rozhodčího soudu mohou být různé:

** Nelze namítnout nedostatek pravomoci Rozhodčího soudu rozhodnout o sporu ze smlouvy jen proto, že se strany dohodly na tom, že budou před podáním žaloby s tím či oním, případně spolu, jednat a obecný soud by také neshledal žádný důvod k zastavení řízení jen proto, že strany spolu před podáním žaloby nejednaly. Z tohoto hlediska je však situace rozhodčího řízení stejná. Pravomoc rozhodců na základě smlouvy stran buď dána je, nebo není, což závisí na tom, zda v konkrétní věci lze rozhodčí smlouvu sjednat a zda byla sjednána platně, ale už o ničem jiném. Zda byla či nebyla žaloba podána předčasně je tedy určující pouze pro závěr, zda je či není možné jí vyhovět; nemá to vliv na to, kdo je pravomocný o ní rozhodnout (Rsp 263/03).*

** Námítka, že rozhodčí doložku neuzavřel insolvenční správce osobně, a proto jej nelze považovat za stranu sporu, je z právního hlediska irelevantní; insolvenční zákon výslovně předpokládá přechod aktivní i pasivní věcné legitimace z dlužníka na insolvenčního správce ve sporech vedených v průběhu insolvenčního řízení, a to bez možnosti se z platné rozhodčí smlouvy jednostranně vyvázat (Rsp 212/12).*

** Žalovaný (řecká právnická osoba) v žalobní odpovědi vznesl námitku proti pravomoci Rozhodčího soudu projednat daný spor, neboť podle pravidel mezinárodního práva má být takový spor řešen výlučně řeckými soudy. Žalovaný však neuvedl žádné takové mezinárodní pravidlo ani příslušný řecký vnitrostátní právní předpis, ze kterých by vyplývala výlučná pravomoc řeckých obecných soudů. Rozhodci dovodili, že žádná mezinárodní smlouva či nařízení Evropské unie nestanoví, že by předmětnou věc⁷⁸ měly*

⁷⁸ Jednalo se o zaplacení kupní ceny za dodávku zemědělských strojů do Řecka.

obligatorně projednat jen řecké soudy. I řecké právo totiž připouští uzavření rozhodčí smlouvy ohledně předmětné věci⁷⁹ (Rsp 17/17).

Rozhodčí senát si může dle § 25 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu před svým rozhodnutím o pravomoci Rozhodčího soudu vyžádat stanovisko předsednictva Rozhodčího soudu. Uvedená možnost je však rozhodci využívána výjimečně.

** Žalovaná strana vznesla námitku započtení proti uplatněnému nároku. Žalující strana vznesla námitku nedostatku pravomoci Rozhodčího soudu k projednání námítky započtení. Předseda rozhodčího senátu požádal o stanovisko předsednictva Rozhodčího soudu s tím, že procesní obrana žalované strany vychází z jiné smlouvy o dílo, než je smlouva, z níž žalující strana žaluje. Předsednictvo dospělo k názoru, že pokud byla pohledávka žalované strany způsobilá k započtení s pohledávkou žalující strany, muselo dojít k zániku nároku žalující strany, který je předmětem vedeného rozhodčího řízení, a zda došlo k zániku nároku žalující strany. Není podstatné, že by o nároku na zaplacení faktury, která se stala předmětem započtení, pokud by byl samostatně uplatněn, nerozhodoval Rozhodčí soud (Rsp 2242/13).*

Řád Rozhodčího soudu obsahuje v § 25 odst. 4 až 7 úpravu pro případ, že jedna strana nebo obě strany nebudou souhlasit s rozhodnutím rozhodců o zastavení řízení z důvodu nedostatku pravomoci Rozhodčího soudu.

Podle našeho názoru rozhodlo předsednictvo Rozhodčího soudu správně, protože opačné rozhodnutí by umožnilo rozhodcům přiznat nárok, který již dříve zanikl započtením.

Každá strana může totiž do patnácti dnů od doručení usnesení o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci Rozhodčího soudu požádat předsednictvo Rozhodčího soudu o přezkoumání usnesení o zastavení rozhodčího řízení.⁸⁰ Dříve než bude předsednictvo projednávat žádost o přezkoumání, je strana o něj žádající povinna dle § 51 Řádu Rozhodčího soudu zaplatit poplatek za přezkoumání.⁸¹ Dokud není tento poplatek zapla-

⁷⁹ Dle článku 867 řeckého Občanského soudního řádu jsou předmětem rozhodčí smlouvy spory v oblasti soukromého práva, pokud strany, které rozhodčí smlouvu uzavírají, mohou předmětem sporu volně disponovat.

⁸⁰ Zákon o rozhodčím řízení takový institut nezná. Proto usnesení rozhodců o zastavení řízení pro nedostatek jejich pravomoci v řízení ad hoc je nepřezkoumatelné.

⁸¹ Poplatek za přezkoumání činí dle § 51 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu 50 % poplatku ve výši dle sazebníku poplatků. Zruší-li předsednictvo usnesení o zastavení řízení pro nedostatek

cen ani v dodatečně lhůtě, žádost se neprojednává a je tajemníkem Rozhodčího soudu odmítnuta.

Předsednictvo Rozhodčího soudu usnesením zruší usnesení rozhodců o zastavení rozhodčího řízení, jestliže dojde k závěru, že pravomoc je dána. Před rozhodnutím může předsednictvo podle okolností nařídit ústní jednání. Rozhodci jsou pak usnesením předsednictva vázáni a pokračují v řízení. Uvedená možnost je připuštěna Řádem Rozhodčího soudu účinným od 1. července 2012 a je považována za opravný prostředek.⁸²

Pokud máme správné informace, pak předsednictvo Rozhodčího soudu provádí uvedený přezkum v jednotkách případů ročně, avšak ve velké většině případů usnesení rozhodců o nedostatku jejich pravomoci ruší. Nemáme však k dispozici žádná takové rozhodnutí, abychom mohli důvody, pro které předsednictvo usnesení rozhodců zrušilo, prozkoumat.

2.2 Pravomoc Mezinárodního rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze⁸³

Mezinárodní rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze (dále jen „Mezinárodní rozhodčí soud“) dle článku 1 odst. 2 Řádu Mezinárodního rozhodčího soudu⁸⁴ projednává a rozhoduje veškeré spory, o nichž lze uzavřít rozhodčí smlouvu v souladu se Zákonem o rozhodčím řízení. Z rozhodování před Mezinárodním rozhodčím soudem jsou vyloučeny spory, u nichž přenesení pravomoci k jejich projednání a rozhodnutí na rozhodce nepřipouští právní předpisy. Dle uvedeného článku 1 odst. 2 pak Mezinárodní rozhodčí soud rozhoduje spory, jestliže jeho pravomoc k projednání a rozhodnutí věci vyplývá pro daný spor:

- a) z mezinárodní smlouvy;
- b) z rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami splňující náležitosti podle právních předpisů;

pravomoci Rozhodčího soudu, poplatek za přezkum se vrací (§ 51 odst. 3 Řádu Rozhodčího soudu).

⁸² Blíže k tomu viz MAISNER, M. a V. TRAPL. *Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 91. ISBN 978-80-7478-969-4.

⁸³ Mezinárodní rozhodčí soud při Komoditní burze Kladno byl zřízen dle § 28 *Zákona č. 229/1992 Sb. o komoditních burzách*.

⁸⁴ Blíže viz *Řád Mezinárodního rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze a Pravidla o nákladech rozhodčího a znaleckého řízení* [online]. Praha: Mezinárodní rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze, 2012. 27 s. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.rozhodcisoud.cz/file.php?nid=12298&oid=6357152>.

- c) z projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých vyplývá nepochybná vůle stran podřídit se pravomoci Mezinárodního rozhodčího soudu.

Pravomoc je upravena podobně jako dříve v Řádu Rozhodčího soudu. Připomínky k pravomoci ad c) jsme vyjádřili již výše.

O pravomoci Mezinárodního rozhodčího soudu rozhoduje podle § 24 odst. 1 Řádu Mezinárodního rozhodčího soudu:

- a) ve vnitrostátních sporech rozhodčí senát (jediný rozhodce);
b) v mezinárodních sporech předsednictvo Mezinárodního rozhodčího soudu.

Dojdou-li k závěru, že pravomoc není dána, usnesením řízení zastaví.

Dle nového ustanovení článku 1 odst. 4 nového Řádu Mezinárodního rozhodčího soudu⁸⁵ může předseda Mezinárodního rozhodčího soudu ve vztahu ke každé jednotlivé žalobě rozhodnout tak, že věc nebude připuštěna k projednání a rozhodování u Mezinárodního rozhodčího soudu, pokud dospěje k závěru, že obsah rozhodčí smlouvy, případně obsah dohody stran o postupu v řízení, respektive charakter nároků uplatňovaných v žalobě není v souladu s použitelným právem, popřípadě se zásadami, o které se opírá činnost Mezinárodního rozhodčího soudu. Takové rozhodnutí sdělí Mezinárodní rozhodčí soud žalobci nejpozději do deseti dnů od zahájení řízení. Dnem doručení tohoto rozhodnutí řízení končí.⁸⁶

Nově bude upraveno také rozhodování o pravomoci. Bez ohledu na to, zda půjde o vnitrostátní spor či mezinárodní spor, budou podle článku 32 odst. 1 Řádu Mezinárodního rozhodčího soudu rozhodovat o pravomoci sami rozhodci. Dojdou-li k závěru, že pravomoc Mezinárodního rozhodčího soudu není dána, usnesením řízení zastaví.

Nově je připuštěno, podobně jako v Řádu Rozhodčího soudu,⁸⁷ zrušení usnesení rozhodců o zastavení řízení předsednictvem Mezinárodního rozhodčího soudu. Dojde-li předsednictvo k závěru, že pravomoc Mezinárodního rozhodčího soudu je dána, jsou rozhodci usnesením předsednictva vázáni a v řízení musí pokračovat. Dojde-li předsednictvo k zá-

⁸⁵ Nový Řád Mezinárodního rozhodčího soudu by měl po získání státního povolení nabýt účinnosti ve druhé polovině roku 2019.

⁸⁶ Uvedené ustanovení vychází z praxe mezinárodního rozhodčího řízení.

⁸⁷ Srovnej § 25 odst. 6 Řádu Rozhodčího soudu.

věru, že pravomoc není dána, potvrdí rozhodnutí rozhodců o zastavení řízení.

Připomínky k uvedené možnosti jsme již vyjádřili výše k podobnému oprávnění předsednictva Rozhodčího soudu. Úprava pravomoci Mezinárodního rozhodčího soudu, až na určité odlišnosti, je podobná úpravě pravomoci Rozhodčího soudu.⁸⁸

2.3 Pravomoc Burzovního rozhodčího soudu⁸⁹

Třetí stálý rozhodčí soud v České republice – Burzovní rozhodčí soud – rozhoduje spory z obchodů na regulovaném trhu organizovaném Burzou cenných papírů a z vypořádání těchto obchodů, jakož i sporů z obchodů, a dále z ostatních obchodů s investičními nástroji nebo komoditami, sporů z podnikání na kapitálovém trhu, peněžním trhu, pojišťovacím trhu a trhu penzijního pojištění, pokud se strany na tom dohodnou.⁹⁰

Burzovní rozhodčí soud je specializovaným rozhodčím soudem na spory související s kapitálovým trhem a jeho pravomoc je založena na platné rozhodčí smlouvě v jeho prospěch.⁹¹ O pravomoci Burzovního rozhodčího soudu rozhoduje příslušný rozhodčí senát s ohledem na námitku strany nebo s ohledem na pochybnost rozhodců či tajemníka.

Závěr

Vývoj právní úpravy přípustnosti rozhodčího řízení (arbitrability) v České republice od roku 1995 prošel zásadními změnami. Zatímco do roku 1995 bylo možné konat rozhodčí řízení jen ve sporech vzniklých z mezinárodního obchodního styku mezi právníckými osobami, od tohoto roku došlo k významné liberalizaci a najednou bylo možné projednávat veške-

⁸⁸ Zásadní odlišnost je ta, že počet sporů projednávaných Rozhodčím soudem a Mezinárodním rozhodčím soudem, přestože rozhodčí doložka je obsažena v každém obchodním případě realizovaném Komoditní burzou Kladno, se diametrálně liší, a to v řádech stovek sporů.

⁸⁹ Burzovní rozhodčí soud je zřízený při Burze cenných papírů Praha, a.s., která je držitelem povolení České národní banky k provozování regulovaného trhu investičních nástrojů a jako taková je podle § 54 *Zákona č. 254/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu* oprávněna zřídit stálý rozhodčí soud. Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha byl zřízen v souladu s § 13 *Zákona o rozhodčím řízení*.

⁹⁰ Blíže viz *Řád Burzovního rozhodčího soudu při Burze cenných papírů Praha, a.s.* [online]. 2019. 32 s. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.pse.cz/uploads/u/pse/Legislativa/BRS_rad.pdf.

⁹¹ Počet projednaných sporů není veřejně dostupný.

ré majetkové spory v rozhodčím řízení, a to i spory mezi fyzickými osobami.

Postupem času se i některé další spory (například ohledně nemovitostí) začaly řešit před rozhodci. K podstatné změně úpravy arbitrability došlo k 1. prosinci 2016, kdy byly z rozhodčího řízení zcela vyloučeny spotřebitelské spory (respektive uzavírání rozhodčích smluv ve spotřebitelských smlouvách).

O své pravomoci, tedy o právu rozhodců projednat a rozhodnout jim předložený spor, rozhodují sami rozhodci. Dojdou-li k závěru, že jejich pravomoc není dána, musí rozhodčí řízení usnesením zastavit. V opačném případě by byl dán důvod ke zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem.

Je však třeba připomenout, že nelze ztotožňovat arbitrabilitu s pravomocí rozhodců; jde o dva různé právní instituty rozhodčího řízení. Přestože bude spor arbitrabilní, nemusí být dána pravomoc rozhodců k jeho projednání a, naopak, rozhodci na základě platné rozhodčí smlouvy zjistí, že mají pravomoc spor projednat, ten však nebude arbitrabilní.

Seznam bibliografických odkazů

- BĚLOHLÁVEK, A. J. Arbitrabilita pracovněprávních sporů. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 9, s. 23-31. ISSN 1210-6348.
- BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy: Včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 1762 s. ISBN 978-80-7400-452-0.
- DOBIÁŠ, P. a P. DOBIÁŠ. Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. *Právník*. 2005, roč. 144, č. 8, s. 925-931. ISSN 0231-6625.
- DVOŘÁK, J. *Majetkové společenství manželů*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004. 263 s. ISBN 80-86395-70-7.
- EICHLEROVÁ, K. Arbitrabilita korporátních sporů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 19, s. 653-665. ISSN 1210-6410.
- HORÁK, P. Objektivní arbitrabilita – možnosti rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 9, s. 23-26. ISSN 1210-6348.

- KUČERA, Z. a J. GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno; Plzeň: Doplněk; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 495 s. ISBN 978-80-7380-541-8.
- KUČERA, Z. a L. TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: Komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989. 362 s. ISBN 80-7038-020-9.
- KYSELOVSKÁ, T. Arbitrability of Intellectual Property Rights Disputes. In: A. J. BĚLOHLÁVEK a N. ROZEHNALOVÁ, eds. *Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration: Volume VII: Conduct of Arbitration*. 1st ed. The Hague: Lex Lata BV, 2017, s. 83-100. ISBN 978-90-824603-6-0.
- MAISNER, M. a V. TRAPL. *Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 215 s. ISBN 978-80-7478-969-4.
- MARSHALL, E. A. *Gill: The Law of Arbitration*. 4th ed. London: Sweet & Maxwell, 2009. 206 s. ISBN 978-0-421-68130-9.
- MOTHEJZÍKOVÁ, J., V. STEINER, et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. 216 s. ISBN 80-7179-034-6.
- NOVÝ, Z. a K. DRLIČKOVÁ. *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. 301 s. ISBN 978-80-7400-687-6.
- OBERHAMMER, P. Hrsg. *Schiedsgerichtsbarkeit in Zentraleuropa: Arbitration in Central Europe*. 1. Aufl. Wien: Neuer Wissenschaftlicher Verlag, 2005. 857 s. Schriftenreihe des Center of Legal Competence, Band 23. ISBN 3-7083-0314-8.
- PICHT, J., M. ŠTEFKO a J. MORÁVEK. *Analýza alternativních způsobů řešení sporů v pracovněprávních vztazích*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 407 s. ISBN 978-80-7552-138-7.
- ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 399 s. ISBN 978-80-7478-004-2.

- Rsp 668/05 Pravomoc (příslušnost)* [online]. 2018. 1 s. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/downloads/pravomoc-prislusnost.pdf>.
- RŮŽIČKA, K. a D. FRINTOVÁ. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR: Rozhodčí soud sedmdesátíkem*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 215 s. ISBN 978-80-7380-745-0.
- RŮŽIČKOVÁ, M. Předvídatelnost rozhodnutí rozhodců o své pravomoci. In: M. HRNČIŘÍKOVÁ, ed. *Řešení přeshraničních sporů – pravomoc a autonomie vůle*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 35-45. ISBN 978-80-7502-245-5.
- Řád Burzovního rozhodčího soudu při Burze cenných papírů Praha, a.s.* [online]. 2019. 32 s. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.pse.cz/uploads/u/pse/Legislativa/BRS_rad.pdf.
- Řád Mezinárodního rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze a Pravidla o nákladech rozhodčího a znaleckého řízení* [online]. Praha: Mezinárodní rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze, 2012. 27 s. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.rozhodci.soud.cz/file.php?nid=12298&oid=6357152>.
- Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [2012-07-01]. In: *Rozhodčí soud* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>.
- Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [2015-10-01]. In: *Rozhodčí soud* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012-uz-01-10-2015>.
- ŠTEFANKOVÁ, N. a M. SUMKOVÁ. *Mezinárodní právo súkromné*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. 343 s. ISBN 978-80-7380-632-3.
- VOJČÍK, P. et al. *Právo duševného vlastníctva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 495 s. ISBN 978-80-7380-373-5.

JUDr. Věra Sedloňová

Právnická fakulta
Univerzita Karlova v Praze

Náměstí Curieových 901/7
116 40 Praha 1
Česká republika
judr.sedlonova@seznam.cz